

Impressie uit de Tweede Wereldoorlog in het "Pejjerlandj" te Pey

In het kader van de Yad Vashem uitreiking op 29 oktober 2015 aan de nazaten van de families Bachus en Wauben.

De Parochie Pey, waartoe behoorden Pey, Slek, Hingen, Schilberg en een gedeelte van St. Joost, was een kern dorp van de gemeente Echt.

Ook hier begon de Tweede Wereldoorlog op 10 mei 1940 en kwamen de Duitsers met veel machtsvertoon de grens over en vielen de gemeente Echt binnen, met grote colonnes marcherende en zingende soldaten, zoals men zich dat nu alleen maar vanuit een film kan voorstellen. Het was een indrukwekkend gebeuren en men moest voorzichtig zijn om de realiteit niet uit het oog te verliezen.

Pey werd evenals geheel Nederland bezet en dat zou voor Pey duren tot 22 januari 1945.

In deze impressie zullen enkele markante en ingrijpende gebeurtenissen in Pey aan de orde worden gesteld, want om binnen enkele minuten een vijfjarige oorlog te "beschrijven" is niet zo makkelijk.

Voor de burgerbevolking van Pey verliepen de eerste oorlogsjaren zoals op de meeste plaatsen. Het was geen pretje, maar allengs werd het steeds moeilijker te leven met de uitgevaardigde bevelen door de Nazi's o.a. :

het oppakken van de mannen van 16 tot 60 jaar voor het tewerkstellen in de Arbeitseinsatz, voornamelijk voor het schanzen (loopgraven maken) en werken in de Duitse oorlogsindustrie, door middel van steeds fanatiekere razzia's.

alle bruikbare spullen werden gevorderd, voedsel, voertuigen en noem maar op.

Hoe meer ze in het nauw kwamen in de laatste oorlogsjaren, hoe bruter de Nazi's te keer gingen.

De joden deportaties namen verschrikkelijke vormen aan.

Het eerste oorlogsslachtoffer van Pey viel op de Grebbergen op 11 mei 1940, er zouden er nog 44 volgen, merendeels in de periode van 17 september 1944 tot 25 februari 1945, onder soms erbarmelijke omstandigheden.

Er bleven 12 weduwwrouwen over met een kinderaantal van respectievelijk 2 tot 12 per gezin. Twee van deze vrouwen waren ook nog in verwachting van respectievelijk nummer 11 en 5.

De families hebben een bijzonder zware strijd moeten voeren om het hoofd boven water te houden en sommigen geraakten zelfs aan de bedelstaf. Zij verdienen zowel levend als postuum nog alle respect. Er is nog één oorlogsweduwe in ons midden, Tant Néske Maassen, inmiddels 96 jaar.

Het jongste oorlogslachtoffertje was 3 weken en werd gedood toen Engelse militairen bij de bevrijdingsslag op 21 januari 1945 om St. Joost handgraten in een schuilkelder gooiden omdat ze dachten dat er nog Duitse soldaten in verschanst zaten, haar moeder kwam ook om het leven.

Op 19 september 1944 kwam het offensief van de geallieerden aan de vloedgraaf voor Susteren tot stilstand, door allerhande tegenslagen, maar voornamelijk logistieke problemen, geen benzine. Deze impasse heeft geduurd tot 16 januari 1945 toen er weer beweging kwam in het front.

Op 7 november 1944 kwam het evacuatie bevel voor Susteren, Echt, Pey en de omliggende dorpen. Alleen Hingen werd vrijgesteld van evacuatie en werd toevluchtsoord voor 1961 personen, gedurende de periode van 7 november 1944 tot 22 januari 1945. Het gehucht Hingen groeide uit van een dorpje van 666 bewoners tot een dorp van 2627 inwoners, gehuisvest in 92 woningen. Hingen werd waarschijnlijk vrijgesteld omdat de omliggende plaatsen boordevol evacués zaten. Het was een triest gezicht om te mensen te zien komen onder het meeslepen van zoveel mogelijk nodige en onnodige spullen geladen op alles wat maar wietjes had.

Ook de pastoor van Pey, de legendarische Pastoor Cramer, moest naar Hingen evacueren. In een schuur werd een geïmproviseerde kerk ingericht. Ook de Duitsers maakten incidenteel van zijn diensten gebruik en hij omgekeerd ook natuurlijk. Het meest emotionele moment, gedurende zijn verblijf, is de nachtmis geweest van 25 december 1944. Daar kwamen honderden mensen naartoe, ook Duitse soldaten en toen aan het eind van de mis een tweetalig "Stille Nacht" klonk werd menig traantje gelaten door zowel Duitse soldaten als Nederlandse burgers. (Waarom moest die rot oorlog toch?)

Bij nood schuwde Pastoor Cramer de granaten niet en ging naar de plekken waar hij gewenst werd, hiervan zijn legio voorbeelden. Pastoor Cramer hielp ook mee aan het onderbrengen van Joodse kinderen, o.a. Lenie Levie bij de familie Bachus.

Fallschirmjäger die zich overgeeft

In St. Joost hadden de Fallschirmjäger en de Hitler Jugend een bruggenhoofd opgeworpen om de opmars van de geallieerden een halt toe te roepen. Ondanks het grote aantal evacuees zijn op Hingen en St. Joost de zwaarste gevechten geleverd van de gemeente Echt, boven de hoofden van de mensen die in de schuilcellen zaten. St. Joost werd op 22 januari 1945 zelfs twee keer bevrijd maar wel definitief.

Bij de gevechten in het gebied tussen Hingen en St. Joost werden vlammenwerpers ingezet om de Duitsers uit de huizen te branden, of zij moesten zich onder druk van de bewoners hebben overgegeven. Er vonden ook man tegen man gevechten plaats in de bressen die in de muren gekapt werden.

Vuurspuwende tanks op weg naar St. Joost

Abdij Lilbosch en het St Bernardinus College werden respectievelijk 15 oktober 1942 en 10 september 1942 gevorderd. Het College werd gebruikt voor de organisatie, die door Hitler en Baldus von Schirach persoonlijk waren opgericht, namelijk: Erweiterte Kinder Land Verschickung. De monniken evacueerden deels naar Duitsland en drie Nederlandse Trappistenklooster

Oorlogsbunker Lilbosch

De laatste monniken kwamen 19 juni 1945 uit de evacuatie terug in Abdij Lilbosch

In de Parochie Pey zijn 4 geallieerde bommenwerpers gecrasht, dit heeft geen burgerslachtoffers geëist, uiteraard wel een aantal bemanningsleden, die hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid. De Stichting “ Op Vleugels der Vrijheid” organiseert hiervoor jaarlijks een herdenking nabij Lilbosch waar een herdenkingsmonument geplaatst is.

Uiteindelijk werden de Nazi's verdreven en de parochie Pey was op 22 januari 1945 volledig bevrijd.

Het vrijheidsgevoel is niet te omschrijven maar de oorlog had zulke diepe littekens aangebracht dat de echte blijdschap hierdoor behoorlijk getemperd werd. De evacués konden weer naar huis met het ongeruste en angstige gevoel van wat er van hun have en goed overgebleven was

De oorlogsverhalen van Pey zijn opgeslagen in www.pejjerlandj.nl, en opgenomen en geregistreerd in het Nederlandse Instituut voor Oorlogs Documentatie te Amsterdam onder aanwinstnummer 4960 te Amsterdam.

“Cognoscat generatio altera”

Dat het volgende geslachten alles moge weten

(uit kroniek 50 jaar Abdij Lilbosch 1883-1933)